

Az orosz-állami propaganda megjelenése a magyar független sajtóban

Az orosz agresszió első tizenöt napjának tartalomelemzése

I. rész: Honvédelmi Minisztérium: konfliktus és agresszió

2022. március

[A kutatási programot magyar magánszemélyek önkéntes munkája, pénzádománya, valamint magyar vállalkozások támogatása tette lehetővé]

Kulcsszavak: tartalomelemzés, Magyarország, orosz-állami propaganda, on-line hírportálok, orosz agresszió

Írták:

Tóth István János

Varga Júlia

Ajánlott hivatkozás: Tóth I. J. és Varga J. 2022. Az orosz-állami propaganda megjelenése a magyar független sajtóban. *Az orosz agresszió első tizenöt napjának tartalomelemzése*. Budapest: CRCB

Kérjük támogasd ezt a kutatási projektet, hogy tovább folytathassuk!

http://www.crcb.eu/.../2022_crcb_concept_note_hu_220329_02

I. Mennyi támogatásra van szükség a kutatás elvégzéséhez?

Ehhez legalább 1.340.000 forintra lenne szükség

II. Mi az kutatás célja?

A kutatás célja, hogy tényekre alapozva elemezzük, hogy az ukrajnai orosz agresszió témájához kapcsolódóan mennyire és milyen módokon jelenik meg a magyarországi független online médiában az orosz-állami háborús propaganda fogalomhasználata, nyelvezete, megjelennek-e egyoldalú, vagy manipulatív információk a háborúról? Milyen csatornákon keresztül, milyen módokon hat az orosz-állami háborús propaganda a független online médiában megjelenő tartalmakra?

III. Nincs sem túl kicsi, sem túl nagy összeg...

3000, 5000, 7000, 10000, 15000 forinttal, vagy akár nagyobb összeggel is segíthetsz.

Légy Te is támogató csapatunk tagja! Támogasd kutatásunkat!

http://www.crcb.eu/?page_id=1454

Az alábbiakban a kutatási program részeredményeit ismertetjük külön-külön rövid kutatási jelentésekben

I. rész

Honvédelmi Minisztérium: konfliktus és agresszió

A kormány.hu oldalon a Honvédelmi Minisztériumhoz tartozó lapon (<https://kormany.hu/honvedelmi-miniszterium>) elérhető „Hírek” rovatban nyilvánosságra hozott hírek tartalomelemzése

Miért fontos ez?

A független sajtóban megjelenő tartalmak vizsgálatakor fontos kérdés, hogy milyen módon írnak az orosz agresszióról azok a források, amelyeket a vizsgált hírportálok idéznek. A hírportálok az orosz agresszióhoz kapcsolódóan az orosz-állami propaganda szempontjainak megfelelő manipulatív tartalmak megjelenése több forrásból táplálkozhat:

- az orosz agresszió megnevezésére vonatkozó fogalmak használata;
- az egyik, vagy másik háborús felet előnyös, vagy előnytelen színben feltüntető megfogalmazások, mondatfűzések, jelzők és igék használata;
- az egyik, vagy másik háborús félre vonatkozó hírek valóságtartalmát megkérdőjelező, elbizonytalanító megfogalmazások használata „az orosz hadsereg állítólag kórházakat és középületeket bombázott”;
- a propagandának kedvező témák egyoldalú megjelenítése;
- a hírportál által megszólaltatott szakértők és „szakértők” által megfogalmazottak és felhasznált források.

Mivel a hírportálok több alkalommal is támaszkodtak a Honvédelmi Minisztérium és honvédelmi miniszter nyilatkozataira, idézték ezeket, felhasználták az elhangzottakat cikkeiknél, ezért érdemesnek tartottuk külön is megvizsgálni, hogy a magyar Honvédelmi Minisztérium honlapján megjelenő hírekben és tudósításokban milyen módon foglalkoznak az orosz agresszióval.

Adatok és elemzési szempontok

(1) A magyar kormány oldalán, a Honvédelmi Minisztérium (HM) lapon (<https://kormany.hu/honvedelmi-miniszterium>) szereplő, a „Hírek” rovatban nyilvánosságra hozott, a honlapon 2022. február 24. és 2022. március 10. közötti dátummal megjelent magyar nyelvű hírek és a hozzájuk kapcsolódó videók tartalomelemzését végeztük el¹. Összesen 31 hírt elemeztünk (lásd az 1. mellékletet).

---

¹ Azért a magyar nyelvű híreket vizsgáltuk, mert e hírek fogalomhasználata lehetett az, amely hathatott a független magyar sajtó fogalomhasználatára, tartalmára. Hiszen, ha idéztek például egy a HM által nyilvánosságra hozott hírt, vagy Benkő Tibor honvédelmi miniszter egy-egy megszólalását, amelynek forrása a HM volt, akkor ezekről a hírekről és megszólalásokról magyarul írtak, tehát a forrás is valószínűen a magyar nyelvű honlap lehetett.

(2) Elsősorban arra voltunk kíváncsiak, hogy a HM oldalán megjelenő hírekben hogyan, milyen fogalommal nevezik meg az orosz agressziót (a továbbiakban erre „orosz agresszióként” hivatkozunk), továbbá arra, hogy az itt elérhető videók milyen megnevezéseket használnak, és ezek milyen gyakorisággal fordulnak elő.

(3) Az elemzett 31 hírben 107 alkalommal írták le különböző megnevezésekkel az orosz agressziót (lásd a 2. mellékletet).

(4) Ezeket az említéseket kétféleképpen csoportosítottuk.

Először azt néztük meg, hogy az orosz agresszió megnevezése tartalmazza-e a támadás/agresszió/invázió szavakat, és azonosítja-e a támadó felet. Ha igen, az azt jelenti, hogy már az elnevezés is kifejezi, hogy itt „támadásról”, a háború megkezdéséről van szó és azt is, hogy melyik hadviselő fél volt a kezdeményező, támadó fél, és melyik a megtámadott.

A NATO hangsúlyozottan, mindig olyan elnevezéseket használ az orosz agresszió megnevezésekor, hogy az elnevezés minden esetben kifejezze, hogy, ki az agresszor és ki a megtámadott fél.

Például:

- *„Russia’s reckless and unprovoked attack on Ukraine”;*
- *„Russia has chosen the path of aggression against a sovereign and independent country.”*
[https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_192401.htm]
- *„We have just discussed Russia’s brutal, unprovoked, ongoing attack on Ukraine. This is barbaric and we condemn it without reservation.”*
[https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_192399.htm]

Az első csoportosításunk alapja az volt, hogy a megnevezés a NATO megnevezéseket használja-e, vagy sem. Olyan változót (NATO_NAMING) képeztünk tehát, amely két értéket vehetett fel [0,1]. A változó (NATO_NAMING) akkor vett fel 1 értéket, ha az alábbi megnevezések egyikét használták, illetve a használt megnevezés tartalmazta ezeket a megfogalmazásokat:

- „orosz agresszió”
- „orosz invázió”
- „orosz támadás”
- „orosz megszállás”.

A NATO_NAMING változóhoz minden más esetben 0 értéket rendeltünk.

Az orosz agresszió 107 megnevezéséből 25 alkalommal fordult elő (23,4 %), hogy a NATO_NAMING változónk 1-es értéket vett fel. Ezek az esetek az alábbiak voltak (lásd 1. táblázatot).

1. táblázat: A magyar Honvédelmi Minisztérium honlapján az orosz agresszió megnevezéseiből azok amelyeknél NATO_NAMING==1

Említés sorszáma*	Megnevezés
4.	Ukrajnát ért orosz megszállás
5.	orosz fegyveres támadás
6.	oroszországi támadás
8.	orosz fegyveres támadás Ukrajna ellen
10.	orosz agresszió
12.	orosz agresszió
17.	Ukrajna elleni orosz támadás
19.	Nem tudjuk, hogy az orosz agresszió mekkora területet fog felölelni
21.	Ukrajnát ért orosz támadás
23.	Ukrajna orosz megszállása
31.	orosz fenyegetettség, amely most valósággá vált
33.	orosz agresszió miatt kirobbant háború
47.	Ukrajna elleni indokolatlan orosz agresszió
53.	orosz támadás
55.	orosz támadás
59.	orosz támadás
63.	Ukrajna elleni orosz támadás
67.	agresszió, amelyet Oroszország Ukranával szemben elkövetett
71.	agresszió
94.	Ukrajna elleni orosz agresszió
95.	orosz támadás
97.	Oroszország Ukrajna elleni támadása
98.	agresszió
109.	Ukrajna elleni orosz invázió
110.	Ukrajna elleni orosz invázió

* Az összes megnevezés felsorolását a mellékletben közöljük.

A második csoportosításhoz azokat a megnevezéseket kerestük, amelyek (a) egyrészt elmosás az, hogy ki támadott meg kit, ezzel homályban hagyva a háború kirobbantójának felelősségét. Másrészt azokat, melyek az (b) az orosz-állami propagandához hasonlóan nem használják a „háború” szót, hanem ezt sokkal kisebb intenzitású szavakkal helyettesítik, mint például: a „konfliktus”, „helyzet”, „események”, „válság”. Az alábbi megnevezéseket soroltunk ide: „katonai konfliktus”, „ukrán konfliktus”, „helyzet”, „események”, „válság”, „ukrán válság”, „ukrajnai helyzet”, „orosz-ukrán helyzet”. Ennek megfelelően képeztünk egy változót (CONFLICT [0,1]), amely az alábbiak szerint vett fel értéket:

CONFLICT = 1, ha az adott megnevezés az alábbiak egyike volt, illetve tartalmazta az alábbiak valamelyikét:

„konfliktus” [a „háborús” jelző nélkül]
 „katonai konfliktus”
 „ukrán konfliktus”
 „helyzet” [a „háborús” jelző nélkül]
 „ukrajnai helyzet”
 „orosz-ukrán helyzet”
 „ukrán helyzet”
 „válság”
 „ukrán válság”
 „események” és

Az orosz-állami propaganda...

CONFLICT= 0, minden más esetben, beleértve a „háborús konfliktus”-t, és a „háborús helyzet”-et is.

Az orosz agresszió 107 megnevezéséből 21 alkalommal fordult elő (19,6 százalék), hogy a CONFLICT 1-es értéket vett fel. Ezek az esetek az alábbiak voltak (lásd 2. táblázatot).

2. táblázat: A magyar Honvédelmi Minisztérium honlapján az orosz agresszió megnevezéseiből azok amelyeknél CONFLICT==1

Az említés sorszáma*	Megnevezés
7.	konfliktus
9.	Ukrajnában kialakult helyzet
11.	Magyarország rendkívül aggasztónak ítéli meg a jelenlegi helyzetet
13.	Ukrajna területén bekövetkezett események eszkalációja
14.	ukrajnai válság
25.	komolyabb konfliktus lehet
29.	orosz-ukrán konfliktus
37.	kialakult helyzet
40.	folyamatosan változó események
41.	ukrajnai konfliktus
43.	ukrajnai helyzet
46.	orosz-ukrán helyzet
48.	orosz-ukrán konfliktus
49.	konfliktus
51.	helyzet
56.	helyzet
58.	konfliktus
60.	ukrán konfliktus
80.	helyzet
82.	helyzet
89.	ukrán-orosz konfliktus

* Az összes megnevezés felsorolását a mellékletben közöljük.

A HM honlapján elérhető többi megnevezés (61 db, 57 százalék) három csoportra osztható. Az első t használja az orosz propaganda által tiltott „háború” szót, a második más szavakkal utal a háborúra, a harmadik pedig az orosz agresszió okozta kihívásokra, veszélyekre utal („kihívás”; „kockázat”, „fenyegetés”). Lásd a 3. táblázatot.

3. táblázat: A magyar Honvédelmi Minisztérium honlapján az orosz agresszió megnevezéseiből azok amelyek nem tartoznak sem a NATO_NAMING sem a CONFLICT csoportban (ahol NATO_NAMING=0 és CONFLICT=0)

Említés sorszáma*	Megnevezés
15.	háborús konfliktus
16.	háborús konfliktus
18.	háború
20.	háborús helyzet
22.	háborús helyzet
24.	orosz-ukrán háború
26.	kihívás
27.	kockázat
28.	fenyegetés

Az orosz-állami propaganda...

30.	orosz-ukrán háborús helyzet
32.	Ukrajnában folyó háború
34.	háború
35.	háborús helyzet eszkalálódása
36.	Ukrajnában folyó háború aktuális helyzete
38.	ukrán és orosz csapatmozgások
39.	Ukrajnában folyó háború
42.	háború elől hazánkba érkező
44.	háború
45.	Ukrajnában folyó háború
50.	háborús konfliktus
52.	Ukrajnában háború zajlik
54.	orosz-ukrán háború
57.	orosz-ukrán háború
61.	háború
62.	háborús helyzet
64.	orosz-ukrán háború
65.	Ukrajnában zajló háború
66.	háború
68.	ukrán-orosz háború
69.	Oroszország és Ukrajna között zajló háború
70.	háború
72.	háború
73.	orosz-ukrán háború
74.	orosz-ukrán háború
75.	háború
76.	harcok
77.	fegyveres küzdelem
78.	háború
79.	orosz-ukrán háború
81.	háború
83.	orosz-ukrán háború
84.	háború
85.	orosz-ukrán háború
86.	háború
87.	orosz-ukrán háború
88.	orosz-ukrán háború
90.	orosz-ukrán háború
91.	orosz-ukrán háború
92.	háború
93.	orosz-ukrán háború
96.	ukrán-orosz háború
99.	orosz-ukrán háború
100.	Oroszország háborúja
101.	orosz háború
102.	orosz-ukrán háború
103.	fegyveres harc
104.	háború
105.	háborús konfliktus
106.	orosz-ukrán háború
107.	orosz-ukrán háború
108.	háborús konfliktus

* Az összes megnevezés felsorolását a mellékletben közöljük.

A harmadik csoport azonban nem nevezi meg az agresszort és ezzel burkoltan egyenlőségjelent tesz a támadó és a megtámadott fél között.

A három csoport között az események és a szereplők leírásának információtartalma szerint formálisan az alábbi viszony állítható fel, ahol a > jel a nagyobb információ-értéket (több információt) jelenti:

$NATO\_NAMING==1 > NATO\_NAMING==0 \& CONFLICT==0 > CONFLICT==1.$

Vagyis, a legtöbb információt azok a megnevezések tartalmazzák, melyek a NATO megnevezéseknek felelnek meg. Ezek egyszerre tartalmazzák azt, hogy itt támadásról, megszállásról, agresszióról vagy invázióról van szó és azt is, hogy ezt az orosz fél követte el. A legkevesebb információt pedig azok, melyekben a CONFLICT változónk vett fel 1-es értéket. Ezek homályosan fogalmazzák: nem tartalmazzák az agresszióra utaló szavakat és így hiányzik náluk az orosz fél, mint elkövető megnevezése is. Azok a további megnevezések, melyek sem a NATO megnevezések, sem a CONFLICT változó megnevezéseikhez sem tartoztak, (amelyeknél mindkét változó 0 értéket vett fel), több információt tartalmaznak, mint azok, melyekben a CONFLICT változó 1 volt, de kevesebbet, mint azok az esetek, melyeknél a NATO megnevezés változó volt 1.

(5) Az orosz agresszió megnevezésének vizsgálatán túl megfigyeltük azt is, hogy ki a beszélő, kinek az állításait ismerteti a hír, valamint, hogy a megszólalás pontos idézet-e vagy a hír egyszerűen csak ismerteti - de nem szó szerint - a megszólaló véleményét.

Az első esetre példa:

„Magyarország a háború mielőbbi befejezésében érdekelt. Mi továbbra is elítéljük azt az agressziót, amelyet Oroszország Ukrajnával szemben elkövetett. Továbbra is kiállunk Ukrajna területi egysége mellett, de azt, ami bekövetkezett, már nem lehet visszacsinálni” – szögezte le a honvédelmi miniszter (...)

A második esetre példa:

„Az orosz-ukrán háború kapcsán [a honvédelmi miniszter] elmondta: az Oroszország ellen alkalmazott gazdasági szankciókat épp azok szegik meg legelőször, akik meghozták azokat, mert nem tudtak függetlenedni az orosz energiaszektortól. A honvédelmi tárcavezető szerint a kettős megközelítés jelenthet csak megoldást.”

Ennek alapján képeztünk egy változót (DIRECT) amely az alábbiak szerint vett fel értéket:

DIRECT = 1, ha a beszélőt szó szerint idézte a hír, vagy a hírhez kapcsolódó videóban közvetlenül szólal meg.

DIRECT = 0, minden más esetben.

(6) Megfigyeltük továbbá azt is, hogy a hír olyan eseményről tudósít-e, amelyen a magyar fél mellett NATO diplomaták, NATO katonai vezetők vettek részt, vagy sem. Ezt a NATO változóval jellemeztük, mely változó az alábbiak szerint vett fel értéket:

NATO_EDA_MEETING = 1, ha az esemény, amelyen az adott állítás / megnevezés elhangzott, valamilyen NATO / EDA által szervezett tanácskozás volt, vagy az eseményen a magyar fél mellett egy-egy NATO diplomata, katonai vezető vett részt.

NATO_EDA_MEETING= 0, minden más esetben.

(7) Megfigyeltük, hogy ki is volt a megszólaló, akinek a véleményét idézi, vagy ismerteti a hír. 70 esetben Benkő Tibor honvédelmi miniszter, és 37 esetben más (Németh Szilárd államtitkár; Szabó István államtitkár; Németh Gergely helyettes államtitkár; a hír, vagy a video „narrátora”, vagy a magyar fél vendégei: az olasz honvédelmi miniszter, nagykövet).

Itt egy olyan változót képeztünk, amely arra vonatkozott, hogy az adott megnevezést NATO tagország diplomatája, katonai vezetője mondta-e vagy nem:

NATO = 1, ha a megnevezést NATO tagország diplomatája, katonai vezetője mondta
NATO = 0, minden más esetben.

Fontosabb eredmények

(8) Az HM oldalán az orosz agresszió megnevezésében fele-fele arányt képviselnek a NATO fogalomhasználatát követő (NATO_NAMING==1) és az orosz agresszió felelősét homályban hagyó, az agresszió tényét elmosó (CONFLICT==1) megnevezések. Az első aránya 23% a másodiké 20%. A NATO által használt megnevezések tehát a magyar Honvédelmi Minisztérium oldalán csak az esetek megközelítőleg egynegyedében szerepelnek. Ha kiszűrjük ezekből azokat a megszólalásokat, amelyek nem a magyar fél álláspontját idézik, vagy ismertetik, akkor a HM oldalán az orosz agresszió megnevezésére az említések 22 százalékában használták a NATO által használt kifejezéseket. A magyar HM tehát többségében nem használja az orosz agresszió megnevezésére azokat a fogalmakat, amelyeket a NATO alkalmaz, amelyek rendszeresen feltűnnek a NATO honlapján.

(9) Megvizsgáltuk, hogy a fogalomhasználat eltér-e aszerint, hogy szó szerint idézik a megszólalót, vagy csak ismertetik a véleményét. E téren semmilyen statisztikailag szignifikáns különbséget nem találtunk.

(10) Megvizsgáltuk azt is, hogy a magyar HM internetes oldalán megjelenő fogalomhasználat egyforma-e azokban az esetekben, amikor valamilyen NATO / EDA találkozóról, vagy NATO diplomatákkal, NATO katonai vezetőkkel való találkozóról volt szó, és azokban az esetekben, amikor más eseményről szól a hír/tudósítás. Mivel minden a HM honlapján megjelenő hírnél, tudósításnál pontosan leírták, hogy milyen eseményről szól az adott hír vagy tudósítás, könnyű volt kigyűjteni azokat, amelyek valamilyen NATO eseményről, találkozóról szóltak. Összehasonlítottuk a kétféle eseményeken dokumentált megnevezéseket és megvizsgáltuk, hogy két csoport statisztikailag különbözik-e?

(11) Az eredmények arra mutatnak, hogy szignifikánsan eltérő a HM internetes oldal fogalomhasználata a kétféle eseményeken. A NATO által használt megnevezéseket jóval magasabb arányban használják, ha a minisztérium képviselői NATO tanácskozáson vesznek részt, illetve NATO tagállamból érkező vendégekkel tanácskoznak, mint egyébként (lásd a 4a. táblázatot). Olyan találkozókon, amelyeken NATO vendégek/vezetők is jelen vannak, az esetek 46 százalékában jelenik meg a NATO fogalomhasználata, egyéb megszólalások esetében pedig csak az esetek 18 százalékában. Ha ezekből a megfogalmazásokból kiszűrjük azokat, amelyek a NATO tagállamokból érkező vendégekhez köthetők, akkor hasonló eredményeket kapunk: a magyar fél még ekkor is csak 39 százalékban használja a NATO fogalmait, szemben az egyéb eseményekhez köthető 18 százalékkal.

(12) Mindez egyfajta „kettős nyelv” léteire utal: a HM oldala akkor használja nagyobb arányban a NATO fogalmait, amikor valamilyen külföldi, NATO partnerrel kapcsolatos eseményről tudósít. Ha pedig nem, akkor mindössze a megnevezések 18 százalékában jelennek meg a NATO által használt megnevezések. A HM oldala esetek túlnyomó többségében – több mint 80 százalékában – tehát vagy semleges, a

háborút említő, de az orosz felelősséget elmosó fogalmakat, vagy sem a „háború” szót, sem az orosz felelősséget nem említő megnevezéseket használ. Ez utóbbiak felelnek meg leginkább az orosz-állami propaganda érdekeinek: elrejtik, tabusítják a tényleges történéseket. Vagy nem hívják „háborúnak” a háborút és elfedik az orosz fél felelősségét, vagy nem szólnak arról, hogy „ebben a konfliktusban”, „ebben a krízisben” „ebben a helyzetben” az orosz fél volt az agresszor, a támadó és itt voltaképpen az orosz fél Ukrajna elleni inváziójáról van szó.

4a. táblázat: a NATO fogalomhasználat megjelenése a magyar HM oldalán a NATO-hoz kapcsolódó események és egyéb események esetében – összes megszólalás

NATO fogalomhasználat	Említések száma (db)			Említések aránya (%)		
	Nem NATO esemény	NATO esemény	Együtt	Nem NATO esemény	NATO esemény	Együtt
Nem	70	12	82	82,4	54,6	76,6
Igen	15	10	25	17,7	45,5	23,4
Együtt	85	22	107	100,0	100,0	100,0
Pearson chi2(1) = 7.5474						
Pr = 0.006						

4b. táblázat: a NATO fogalomhasználat megjelenése a magyar HM oldalán a NATO-hoz kapcsolódó események és egyéb események esetében – csak a magyar félhez köthető megszólalás

NATO fogalomhasználat	Említések száma (db)			Említések aránya (%)		
	Nem NATO esemény	NATO esemény	Együtt	Nem NATO esemény	NATO esemény	Együtt
Nem	68	11	79	81,9	61,1	78,2
Igen	15	7	22	18,1	38,9	21,9
Együtt	83	18	101	100,0	100,0	100,0
Pearson chi2(1) = 3.7622						
Pr = 0.052						